

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 22
2513 AA DEN HAAG

Datum 18 augustus 2016
Betreft Beantwoording nadere vragen over uitkomsten betreffende onderzoek regionale effecten windparken op zee

Geachte Voorzitter,

Hierbij stuur ik uw Kamer de antwoorden op vragen die door de leden van de PVV-fractie zijn gesteld naar aanleiding van mijn brief van 30 mei jl. (Kamerstukken I 2015/16, 34 058, N), waarin ingegaan wordt op eerdere vragen en opmerkingen van de PVV-fractie betreffende de uitkomsten van het onderzoek naar regionale effecten van windparken op zee.

De leden van de PVV-fractie suggereren dat ik niet zou willen communiceren dat huishoudens slechts een marginaal deel van het Nederlandse energiegebruik voor hun rekening nemen.

Cijfers over het aandeel van Nederlandse huishoudens in de elektriciteitsvoorziening worden al een aantal jaren door mijn ministerie gepubliceerd, onder andere in de Nationale Energieverkenning. Een aandeel van 20% van het energiegebruik beschouw ik niet als marginaal.

De leden van de PVV-fractie constateren dat ik niet ben ingegaan op een economische wetmatigheid uit een rapport van het Centraal Planbureau (CPB) uit 1997, en vragen of deze wetmatigheid sindsdien is veranderd.

Sinds 1997 hebben zich op energiegebied veel ontwikkelingen voorgedaan. Zo zijn er nieuwe hernieuwbare energietechnologieën ontwikkeld. In 2014 heb ik een maatschappelijke kosten-batenanalyse laten opstellen van de aanleg van windparken op zee¹. Daaruit komt naar voren dat de kosten de baten overschrijden, maar dat het saldo tussen kosten en baten gunstiger is als de windparken dicht bij de kust worden gebouwd. Deze conclusie is nog eens bevestigd in het onderzoek dat ik in 2016 door Decisio heb laten uitvoeren in het kader van de uitvoering van de motie van Veldhoven/Mulder².

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie PD Energie uitdagingen
2020

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ez

Ons kenmerk
DGETM-E2020 / 16111387

Uw kenmerk
158289.06u

---

¹ Decisio/ Witteveen & Bos: Een maatschappelijke kosten-batenanalyse voor wind op zee binnen de 12 mijlszone, maart 2014

² Decisio: Regionale effecten windmolenparken op zee, januari 2016.

De leden van de PVV-fractie stellen dat de 82.000 arbeidsjaren uit het Energieakkoord geen netto, maar bruto jaren zijn, en vragen wat er duurzaam is aan het betalen van € 900.000 per arbeidsjaar door de samenleving.

De Nationale Energieverkenning 2015 laat zien dat er in de looptijd van het Energieakkoord een toename van de werkgelegenheid van 80.000 netto arbeidsjaren is. Ik kan mij niet vinden in de berekening waarbij het aantal gecreëerde arbeidsjaren wordt gedeeld door de veronderstelde investeringen die er gedaan worden om alle doelen uit het Energieakkoord te halen. Met de investeringen als gevolg van het Energieakkoord worden meerdere doelen gerealiseerd, zoals meer hernieuwbare energieproductie, energiebesparing door huishoudens en bedrijven, innovatie en extra werkgelegenheid. Juist de combinatie van deze doelen zorgt ervoor dat het Energieakkoord bijdraagt aan duurzame groei in Nederland.

De leden van de PVV-fractie wijzen andermaal op het bericht in het Financiële Dagblad over "windmolens die uit de subsidie zijn gelopen". Zij betogen dat de lage elektriciteitsprijs onder andere wordt veroorzaakt door gesubsidieerde windenergie, en dat de pieken alleen maar gaan toenemen door de grotere hoeveelheid windenergie, waardoor de kans dat de elektriciteitsprijs gaat stijgen kleiner wordt.

Voorts wijzen deze leden erop dat de onderhoudskosten van windmolens op zee hoger zijn dan die op land, zodat de kans dat exploitanten van windmolens op zee de onderhoudskosten kunnen betalen kleiner is dan die op land.

De Nederlandse elektriciteitsprijs wordt bepaald door de samenstelling van het Nederlandse productiepark en de marginale productiekosten van de verschillende typen opwekking. De huidige lage elektriciteitsprijzen ontstaan grotendeels door de lage prijzen voor fossiele energiedragers, zoals kolen, olie en gas. De prijs van fossiele energiedragers is continu in beweging. De lage marginale kosten en het fluctuerende aanbod van windenergie en andere hernieuwbare energievormen op de elektriciteitsmarkt kan op specifieke momenten leiden tot extra neergaande druk op prijzen en tot extra fluctuaties in de elektriciteitsprijs. Er wordt – ook in Europees verband – onderzocht hoe de effecten van een meer fluctuerend aanbod van elektriciteit op de elektriciteitsmarkt en het elektriciteitsnet optimaal kunnen worden opgevangen. Dit kan bijvoorbeeld met opslagtechnologieën, vraagsturing of door grensoverschrijdend meer samen te werken.

Dat staat los van het feit dat hernieuwbare energie, zoals windenergie, wordt gesubsidieerd. De SDE+ compenseert immers het verschil tussen de kostprijs van een hernieuwbaar energieproject en de marktwaarde van de geleverde energie, de onrendabele top.

Zoals ik in mijn brief van 30 mei jl. opmerkte, gaat de vergelijking tussen onderhoudskosten bij wind op land en bij wind en op zee niet op, in die zin dat bij de wind op land projecten die uit de subsidie lopen, zoals in het artikel in het

Financieele Dagblad artikel is besproken, sprake is van projecten waarvoor de subsidie al is beëindigd.

Bij de nieuwe windparken op zee, zoals Borssele en de windparken voor de Hollandse kust waar het Decisio-onderzoek betrekking op heeft, is die situatie, zoals ik in mijn eerdere brief al aangaf, niet actueel, aangezien deze parken na start van de exploitatieperiode (ca. 4 jaar na start bouw) nog gedurende 15 jaar SDE+ subsidie ontvangen. Deze windparken lopen dus pas vanaf rond 2035 uit de subsidie. Voor die periode wordt gerekend op hogere energieprijzen dan op dit moment gelden, zodat de – inderdaad hogere onderhoudskosten – hieruit kunnen worden bekostigd.

(w.g.) H.G.J. Kamp
Minister van Economische Zaken